Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Dindarlık Eğilimi ile Spiritüel İyi Oluş Seviyeleri Arasındaki İlişkide Maneviyatın Aracı Rolünün İncelemesi

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Demir Çelebi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0886-9750>

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul – TÜRKİYE

Prof. Dr. Halil Ekşi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul – TÜRKİYE

Hanife Musa

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1336-1812>

İstanbul – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 07.12.2019

Kabul: 12.03.2020

On-line Yayın: 25.03.2020

Anahtar Kelimeler

Dindarlık Eğilimi

Maneviyat

Spiritüel İyi Oluş

Yabancı Uyruklu Öğrenciler

Araştırma Makalesi

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.40052>

Öz

Türkiye, gün geçtikçe yabancı uyruklu öğrencilerin daha çok tercih ettiği bir eğitim ülkesi haline gelmektedir. Bu süreçte ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilere yönelik politika geliştirilmesi ve ilgili tedbirlerin alınması için gerekli bilimsel çalışmalara daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Farklı kültür ve dinî yapılardan gelen yabancı uyruklu öğrencilerin anlaşılmasına manevî açıdan bakılan bu araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin dindarlık eğilimi seviyeleri ile spiritüel iyi oluşları arasındaki ilişkide maneviyatın aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel tarama deseninde dizayn edilmiş olup çalışmanın örneklemini farklı ülkelerden eğitim almak amacıyla Türkiye'ye gelmiş olan 201 öğrenci oluşturmaktadır. Örnekleme kartopu örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Dindarlık Eğilim Ölçeği, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve Maneviyat Ölçeği veri toplama amacıyla kullanılmıştır. Veriler SPSS 20 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları incelendiğinde dindarlık eğilimi arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki; maneviyat ile spiritüel iyi oluş arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki; spiritüel iyi oluş ile dindarlık eğilimi arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucunda maneviyatın dindarlık eğilimi ve spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı değişken olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bulguya göre yabancı uyruklu öğrencilerin dinî inanışları ne olursa olsun spiritüel iyi oluşlarının geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilecek çalışmalarda maneviyatın önemli bir değişken olarak ele alınması önerilmektedir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Demir Çelebi, Ç.; Ekşi, H. ve Musa, H. (2020). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Dindarlık Eğilimi İle Spiritüel İyi Oluş Seviyeleri Arasındaki İlişkide Maneviyatın Aracı Rolünün İncelemesi. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Year: 13, Number: 79, Spring, p. 31-40.

The Moderator Role of Spirituality in the Relation Between Religious Tendency and Spiritual Well-Being of Foreign Students in Turkey

Asst. Prof. Dr. Çiğdem Demir Çelebi

Istanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences,
Istanbul – TURKEY

Prof. Dr. Halil Ekşi

Marmara University, Ataturk Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Istanbul –
TURKEY

Hanife Musa

Istanbul – TURKEY

Article History

Submitted: 07.12.2020

Accepted: 12.03.2020

Published Online: 25.03.2020

Key Words

Tendency of Religiosity

Spirituality

Spiritual Well-Being

Foreign Students

Research Article

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.40052>

Abstract

Turkey day by day is becoming a country where students choose for education. In this process, more scientific studies are needed to develop policies and take necessary measures for foreign students coming to our country. The aim of this study is to examine the moderating role of spirituality in the relationship between religious tendency and spiritual well-being of foreign students. The descriptive survey research was designed in order to investigate the study patterns. Sample of the study constitutes 201 high school students who came to Turkey from different countries. Sampling was reached by snowball sampling method. Personal Information Form, Religious Tendency Scale, Spiritual Well-being Scale and Spirituality Scale were used for data collection. Data were analyzed using SPSS 20 statistical program. When the findings of the study were examined, there was a positive and high-level relationship between religious disposition; a positive and highly significant relationship between spirituality and spiritual well-being; a positive and moderate relationship was found between spiritual well-being and religious disposition. As a result of the regression analysis, it was concluded that spirituality was a mediating variable in the relationship between religious tendency and spiritual well-being. According to this finding, regardless of the religious beliefs of foreign students, spirituality is suggested to be considered as an important variable in the studies that will be carried out to improve their spiritual well-being.

GİRİŞ

Türkiye’de ikamet eden yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılan araştırmalarda genel olarak öğrencilerin sosyal ve psikolojik uyumları, mevcut sorunları, sosyal destek, yalnızlık düzeyleri ve yabancı dil öğrenme kaygısı gibi değişkenlerin ele alındığı görülmektedir (Alagöz ve Geçkil, 2017; Malekisanmaleki ve Altay, 2007; Özçetin, 2013; Yalçın ve Sarıgül, 2017.) Kiroğlu ve arkadaşlarının (2010) yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin yalnızlık, uyumsuzluk, çekingenlik, kültürel şok ve psikolojik sorunlar ile sosyokültürel uyum sorunları, barınma, yemek, sağlık, kültürlenme stresi, iklim, ulaşım ve ev özlemi gibi konularda sorunlar yaşadıkları dikkat çekmektedir. Latipov ve arkadaşları (2017) tarafından Rusya’da eğitim görmekte olan yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen bir araştırmada öğrencilerin yaşadıkları sorunların sosyal ve bireysel kaynakları olduğu ortaya koyulmuştur. Bu araştırmada yurtdışından gelen öğrencilerin temelde 3 aşamadan geçtiği öne sürülmüştür: Birinci aşama olarak ele alınan çatışma ve şok evresinde öğrenciler Rus kültürü ve eğitim sistemi ile ilk kez tanışırken var olan değerleri de yeni tanımaya başlamaktadır. Organizasyon evresi daha çok toplumsal yana işaret etmektedir. Bu evrede öğrenciler kendi var olan değerleriyle içinde bulundukları kültürün değerlerini gözden geçirerek bir yargılama sürecine girmektedir. Bilinçli evre denen üçüncü aşamada ise öğrenci hangi değerleri özümseyip hangilerini almayacağına yaşamdaki amacını ve hedeflerini belirleyerek karar vermektedir.

Titrek ve arkadaşları (2016) tarafından Türkiye’de öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin barınma, dil, çevre, kültürel meseleler, sağlık ve sosyal ilişkileri geliştirici aktiviteler hususunda zorluklarla karşılaştığı ortaya koyulmaktadır. İslamabad Üniversitesi’nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere yönelik gerçekleştirilen araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin yoğunluk sırasına göre en fazla İngilizce dili, başvuru- kabul süreci, yaşam- yemek, öğrenci hizmetleri, sağlık hizmetleri, sosyal-kişisel meseleler, finansal yardım, oryantasyon hizmetleri, akademik kayıtlar, yerleştirme hizmetleri ve dini hizmetler öğrencilerin sorun yaşadıkları alanlar arasında sayılmaktadır (Jabeen, vd., 2018).

Türk Dil Kurumu (2019)’nda din kavramının (1) Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet, (2) Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan, sağlayan düzen, (3) İnanılıp çok bağlanılan düşünce, inanç veya ülkü, kült şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Dindar din inancı güçlü, din kurallarına bağlı (kimse), mütebedeyyin; dindarlık ise dindar olma durumu şeklinde tanımlanmaktadır.

Mevcut araştırmalar, çoğu insanın hayatında din ve maneviyatın stres faktörleriyle genel ruh sağlığı ve iyi oluş açısından önemli rol oynadığını vurgulamaktadır (Koenig, McCullough ve Larson, 2001; Magaletta ve Brawer, 1998; Richards ve Bergin, 2005; Sharma ve Sharma, 2006). Osburn (2005)’un yabancı öğrencilerin dini deneyimlerine odaklanan doktora araştırması, dinin öğrencilerin yaşamının önemli bir parçası olduğunu tespit etmiştir. Yeni bir ülkeye gitmek, bu göçün bireyin dini eylemlerini etkilemekte; dini inançları ve değerleri hakkında yeniden düşüncelerini sağlamaktadır.

Daniel Groody (2013) tarafından kaleme alınan Göçmen Maneviyatı başlıklı makalede göçmenlere ilişkin teolojik aşamalar 3 ana başlıkta ele alınmıştır: pastoral aşama, manevi aşama ve dini aşama. Manevi aşama vermenin sınırlı, dinlemenin bol tutulduğu bir aşamayı işaret etmektedir. Bu aşama, göçmenlerin ne düşündüğü, ne hissettiği, neden mustarip olduğu ile neyin onları iyileştirdiği ve güçlendirdiği üzerinde durmaktadır. Bu aşamada dini kurallar değil, bireyin içsel süreçleri daha ön plandadır. Bu göç sürecinin manevi dünyalarındaki yansımalarının ele alındığı çalışmada göçmenlerin manevi dünyasına ilişkin bir harita sunulmakta, Allah inancının bu göç sürecini kolaylaştırdığı ortaya koyulmaktadır.

Göçmenlerle gerçekleştirilen diğer araştırmalar incelendiğinde, dini ve manevi inançların bizzat ele alındığı görülmektedir. Bu araştırmalarda dini ve manevi inançların kaygıyı azaltma, depresyon, özgüven artışı, hoşgörü ve öz kontrol gibi bir dizi ruh sağlığı göstergesi ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (Bergin, 1991; Hawks, vd. 1995).

Din ve maneviyat tanımları temelde birbirinden ayrılmakla birlikte kültürden kültüre de farklılıklar göstermektedir (Emmons ve Paloutzian, 2003). Miller (1995, s. 257) maneviyatı, “tüm insanlarda kendinden daha büyük bir şeye inanmayı ve yaşamı olumlu bir şekilde doğrulayan bir inancı içeren temel ya da içsel nitelik” olarak tanımlamaktadır. Bu görüşe göre maneviyat, belirli bir dini gelenek içinde ya da aslında geleneksel dinin sınırlarının ötesinde dinin yaşanmış deneyimidir (Nelson, 2009). Dalton ve arkadaşları (2006) tarafından öğrencilerin maneviyat algıları üzerine gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin maneviyatı “amaç, anlam, yerine getirme, derinlik, bütünlük ve otantik içten içe doğru bir arayış” şeklinde tanımladıkları görülmüştür. Bryant, Choi ve Yasuno (2003) tarafından çok sayıda üniversite öğrencisi ile gerçekleştirilen bir araştırmada üniversite süresince öğrencilerin dini etkinliklerinde bir azalma olduğu, ancak manevi noktada bir artış yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Sheck-Varner (2009)’ın dindarlık, dini cemaatlere katılma, dini ve manevi ibadetler, dini başa çıkma ve spiritüel iyi oluş gibi stratejilerin maneviyatı daha geniş bir perspektifle tanımladığını ortaya koymaktadır. Spiritüel iyi oluş ile dini eylemler (Bassett ve ark. 1991); depresyon, benlik saygısı ve içsel dini yönelim (Genia, 2001); duygusal iyi oluş, yaşam doyumu (Kim, 2000); duygusal dengesizlik, duygudurum bozuklukları (Leach ve Lark, 2004) ve stres gibi değişkenler arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Woodbury, 1992).

Potkar (2013) tarafından gerçekleştirilen bir diğer araştırmada Hintli öğrencilerin Amerika Birleşik Devletleri’ndeki deneyimleri ile ilgili bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada din ve maneviyatın Hintli yabancı uyruklu öğrencilere kişisel ve sosyal bir destek kaynağı sunduğu, sosyalleşme için fırsatlar sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu çalışma dinin ve maneviyatın Asyalı öğrenciler için stresle başa çıkma stratejisi olarak kullanıldığını da doğrulamaktadır. Bu bulgu, Pargament (1997) ile Kim ve Seidlitz (2002)’in çalışmalarındaki Din ve maneviyatın stresli zamanlarda başa çıkma mekanizması olarak işlev gördüğü bilgisi ile de tutarlılık göstermektedir.

Dünya çapında ve özellikle de Türkiye’de hızla artan göçmen, mülteci ve sığınmacı sayısı ile birlikte üniversitelerdeki yabancı öğrenci sayısı da hızla artmaktadır (Yüksek Öğretim Kurumu, 2016). Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu öğrenci sayısı MEB’e bağlı eğitim kurumlarında da her yıl artmaktadır (MEB, 2017, 2018). Araştırmalar, din ve maneviyatın uluslararası öğrencilerin deneyimlerini anlamada önemli olduğunu göstermektedir (Osburn, 2005; Brown ve Graham, 2009; Myburgh ve ark. 2002). Bu açıdan, ülkeye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin özelliklerinin ve ihtiyaçlarının anlaşılması giderek önem kazanmaktadır. İlgili gerekçelerle araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin dindarlık eğilimi ile spiritüel iyi oluş seviyeleri arasındaki ilişkide maneviyatın aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan nicel bir araştırma yöntemi olan ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak (Heppner, Wampold ve Kivlighan, 2013) Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin dindarlık eğilimi ile spiritüel iyi oluş seviyeleri arasındaki ilişkide maneviyatın aracı değişken rolü incelenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Marmara Üniversitesi’nin farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan 201 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin belirlenmesinde

örneklemin zor ulaşılabilir öğrenciler olması ve öğrenci işlerinin bu öğrencilerin dağılımına ilişkin somut bir belge sunmaması dolayısıyla kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin 109'u kadın, 92'si erkektir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veriler; Kişisel Bilgi Formu, Dindarlık Eğilimi Ölçeği, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve Maneviyat Ölçeği aracılığıyla elde edilmiştir.

Dindarlık Eğilim Ölçeği

Dindarlık Eğilimi Ölçeği Karaçay ve Yetim (2011) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Dindarlık Eğilimi Ölçeği bireylerin genel dindarlık eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirmiştir. Ölçek geliştirme esnasında Dindarlık Eğilimi Ölçeği bir pilot uygulama ile test edilmiştir. Literatürde dindarlık ölçeklerinde kullanıldığı şekilde 4'lü Likert tipi olarak geliştirilen ölçek (1. Hiç katılmıyorum, 2. Katılmıyorum, 3. Katılıyorum, 4. Tamamen katılıyorum) 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 56, en düşük puan 14'tür. Pilot çalışmada ölçeğin faktör yapısını ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan çalışmaya çoğu üniversite mezunu olan 122 kişi katılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .91 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerliği için faktör analizi yapıldığında ölçekteki maddelerin tek boyutta toplandığı görülmüştür. Ölçekte tek boyut altında toplanan bütün maddelerin varyansı açıklama oranı %60.41 iken, bu boyutun özdeğeri 8,45'tir. Örnekleme 392 bireyden oluşan bu çalışmada, iç tutarlık katsayısı pilot çalışmayla örtüşür şekilde .93 şeklinde tespit edilmiştir. Çalışmada faktör analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak ölçek sorularının iki boyut altında toplandığı görülmüştür. İkinci boyutta toplanmış olan maddelerin faktör yükleri 1. boyutta da iyi olduğundan, maddeler tek faktöre yönlendirilerek varimax faktör analizi yapılmıştır. Uygulanan analiz sonucunda, tek boyut varyansı % 59.95 açıklarken, bu boyutun özdeğeri 8,39 olarak bulunmuştur.

Maneviyyat Ölçeği

Manevi ölçeği Demirci (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini değerlendirmek için açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin toplam varyansın %62.993'ünü açıkladığı, öz değerinin 3.78 olduğu ve 6 maddeden oluşan tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri .68 ile .86 arasında sıralanmaktadır. Çalışma esnasında ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçeğin üç hafta arayla 32 katılımcıya yeniden uygulanmasından elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısı .60 olarak bulunmuştur.

Spiritüel İyi Oluş Ölçeği

Ekşi ve Kardaş (2017) tarafından geliştirilmiş olan Spiritüel İyi Oluş Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması 498'si kadın, 367'i erkek olmak üzere toplam 865 yetişkinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirme çalışmasında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. Yapılmış olan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 29 maddeli ve aşkınlık, doğayla uyum ve anomi olmak üzere 3 faktörden oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Yapılan analizle birlikte ölçeğin yapı geçerliği ve güvenirliği bilimsel olarak ortaya koyulmuş ve amaçlanan spiritüel iyi oluş modeline uygun bir yapı ortaya çıkmıştır. (KMO: 951, Eigendeğeri 2 olarak alındığında toplam madde açıklama varyansı % 58,337). Modelin uyum indekslerinin ($\chi^2/sd = 4.11$, RMESEA = .06, SRMR = .50, NFI = .90, CFI = .92) iyi olduğu belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler SPSS 20 programı aracılığıyla sisteme işlenmiş ve burada demografik betimleme, korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada ele alınan spiritüel iyi oluş, dindarlık eğilimi ve maneviyyat değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde tüm değişkenler arasında .000 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu

dikkat çekmektedir. Araştırmanın temel değişkenlerine ilişkin betimsel değerler ve korelasyon değerleri aşağıda sunulmaktadır:

Tablo1. Betimsel İstatistiki Değerler

f , $\bar{X}$ ve SS Değerleri				Korelasyon Sonuçları		
Değişken	N	$\bar{X}$	SS	Spiritüel İyi Oluş	Dindarlık Eğilimi	Maneviyat
Dindarlık Eğilimi	207	114,97	14,10	,625*		
Maneviyat Spiritüel İyi Oluş	207	48,36	7,43	,732*	,736*	
İyi Oluş	207	25,49	4,27			

*p değerleri .000 düzeyinde anlamlıdır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde dindarlık eğilimi arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki; maneviyat ile spiritüel iyi oluş arasında pozitif yönde ve yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki; spiritüel iyi oluş ile dindarlık eğilimi arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu çalışmada dindarlık eğilimi ile spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkide maneviyatın aracı değişken rolü incelenmiştir. Buna göre bağımlı değişken (spiritüel iyi oluş) üzerinde bağımsız (dindarlık eğilimi) ve aracı değişkenin (maneviyat) ayrı ayrı direkt etkisi olmalı (b ve c), ayrıca bağımsız değişken (dindarlık eğilimi) ile aracı değişken arasında ilişki olmalıdır (a).

Şekil 1. Dindarlık Eğilimi ile Spiritüel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Maneviyatın Aracı Rolü

Tablo 2. Dindarlık Eğilimi ile Maneviyatın Spiritüel İyi Oluş Puanlarını Yordama Düzeyine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Std. Hata	ß	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	10,428	2,843		3,668	,000		
Dindarlık eğilimi	,098	,036	,186	2,722	,007	,625	,187
Maneviyat	1,046	,119	,600	8,791	,000	,736	,524

$r=.747$ $R^2=.558$ $F= 128,808$ $p<.000$

Tabloda görüldüğü üzere dindarlık eğilimi ile maneviyatın spiritüel iyi oluş puanını yordama düzeyini belirlemek üzere yapılan Çoklu Regresyon Analizi sonuçlarına göre iki değişken birlikte spiritüel iyi oluş değişkeni ile yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki göstermektedir ($r = .747$). Maneviyat değişkeni sabit tutulduğunda, dindarlık eğilimi ile spiritüel iyi oluş arasındaki ilişki $r=.187$ düzeyinde gerçekleşirken; dindarlık eğilimi değişkeni sabit tutulduğunda, maneviyat ile spiritüel iyi oluş arasında $r=.524$ düzeyinde bir ilişki görülmektedir. Dindarlık eğilimi ve maneviyat birlikte spiritüel iyi oluş toplam varyansının %56'sını açıkladığı görülmektedir ($R^2=.558$; $p<.000$). Dolayısıyla maneviyatın

dindarlık eğilimi ve spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkide aracı değişken olduğu sonucuna varılmıştır ($R^2=.558$; $F=128.808$; $p<.000$).

TARTIŞMA

Batı literatürü, din ve maneviyat kavramlarını birbirinden ayırma eğilimindedir. Maneviyat daha esnek ve bireysel bir anlama işaret ederken din daha toplumsal bir vurguyla ele alınmaktadır (Düzgüner, 2013). Ancak William James (1901)'in *Dini Tecrübenin Çeşitliliği* adlı eserinde dinin tanımına bakıldığında dinin "Bireylerin ilahi olduğunu düşündükleri herhangi bir şey ile kendilerini ilişki içinde görmeleri bakımından tek başlarına yaşadıkları duygular, eylemler ve tecrübeler" şeklinde oldukça bireysel bir tanıma sahip olduğu görülmektedir. James'e göre hissetmek dinin en derin kaynağıdır. Hatta felsefi ve teolojik söylemler bu hislerden sonra gelir. Dini tanımı tek bir biçimde ele almayan James "kişisel din" kavramı üzerinde durmaktadır. Bu açıdan bakıldığında din ve maneviyat iç içe geçmiş iki kavram gibi görünmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgulardan da dindarlık eğilimi, maneviyat ve spiritüel iyi oluş değişkenleri arasında anlamlı düzeyde yüksek bir ilişki tespit edilmiştir.

İnsanın ulaşabileceği en yüksek mertebeyi kendini gerçekleştirme olarak nitelendiren Maslow'a göre maneviyat kendini gerçekleştirme yolunda gerekli bir ihtiyaçtır. Tasavvuftaki kamil insan olma arzusu da bireyin manevi dünyasını düzenlemesinden geçmektedir. Maneviyat bu açıdan bakıldığında bireyin iyi oluşuyla bizzat ilişkili görünmektedir.

Dindarlık ve iyi oluş arasındaki ilişki bu kadar net çizgilerle çizilememektedir. Din, kadercilik açısından incelendiğinde bireyin umutsuzluğa düşüp mücadeleden vazgeçmesine neden olabilmektedir (Peker, 2003). Bununla birlikte din ve Tanrı inancı zorlu bir durum karşısında sorumluluğu sadece bireye bırakmaması ve ilahi takdirin var olduğunu belirtmesi dolayısıyla bireyi rahatlatabilmektedir (Kartopu, 2013). Dinin bireyin varoluşsal amacını keşfetmesi ve yaşamı anlamlı kılması, bireyin yaşadığı boşluk duygusunu engellemektedir (Koç, 2003; Koç, 2005). Genel olarak dinin ve dindarlığın spiritüel iyi oluşun sağlanmasına katkıda bulunduğu öne sürülmektedir (Acar, 2014).

Literatüre bütüncül bir biçimde bakıldığında manevi iyi oluşla pozitif yönde anlamlı ilişki sunan dindarlığın kadercilik dolayısıyla bireyin özgüvenini zayıflatması ve insanı pasifleştirmesi gibi nedenlerle zaman zaman iyi oluşu olumsuz manada etkilediği görülebilmektedir (Acar, 2014; Hill, vd. 2013). Erich Fromm'a göre dindar olmayan, hatta bir ateistin bile manevi ve mistik bir dünyası olması mümkündür. Bazı insanlar dini vecibelerini yerine getirmemelerine rağmen kendilerini Tanrı'ya yakın hissederken bazıları ise çok ibadet etmesine karşın zihninden geçen vesveseler dolayısıyla kendini Tanrı'ya yakın görmemektedir (Horozcu, 2010). Bu açıdan bakıldığında araştırma bulgularından elde edilen maneviyatın dindarlık eğilimi ve spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkiyi yordamasına ilişkin bilgi oldukça anlamlı görünmektedir.

Maneviyatın dindarlık ile spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkiyi yordaması bulgusunun dindarlık ve spiritüel iyi oluş arasındaki ilişkiye gölge düşürmemesine dikkat edilmelidir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre dindarlık ve spiritüel iyi oluş arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Çeşitli örneklemelerde gerçekleştirilen araştırmalar da bu bulguyu desteklemektedir (Salgado, 2014; Singh ve Agarwal, 2011). Bununla birlikte spiritüel iyi oluş kavramının literatüre yeni kazandırılmış olmasının (Ellor ve McGregor, 2011) da göz önünde bulundurulması, bu alandaki çalışmaların daha detaylı incelenmesi önerilmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin farklı din ve inançlardan geldiği göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecek araştırmalarda maneviyat unsurunun öneminin unutulmaması tavsiye edilmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin iyi oluşlarının yükseltilmesi için maneviyat içerikli çalışmalara yer verilebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma, yabancı uyruklu öğrencilere ulaşılması noktasında yaşanan çeşitli güçlükler nedeniyle 201 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu durum araştırmanın sınırlı yanını temsil etmektedir. Yabancı uyruklu öğrencilerle çalışmayı planlayan ve daha geniş bir örnekleme ulaşmayı amaçlayan araştırmacılara, araştırma öncesinde yabancı uyruklu öğrencilere ulaşılmasını kolaylaştıracak kurumlarla protokoller gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2014). Manevi iyi oluş ile dindarlık arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 391-412.
- Alagöz, B. S. ve Geçkil, T. (2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin sorunlarının incelenmesi: Konya ili örneği. *Anadolu Hem ve Sağ Bil Dergisi*, 20(4), 279-285
- Barbaros Yalçın, S. ve Sarıgül, E. (2017). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerde yabancı dil öğrenme kaygısı. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2495-2509. doi:10.14687/jhs.v14i3.4637
- Bassett, R. L., Camplin, W., Humphrey, D., Dorr, C., vd. (1991). Measuring Christian maturity: A comparison of several scales. *Journal of Psychology and Theology*, 19, 84-93.
- Bergin, A. E. (1991). Values and religious issues in psychotherapy and mental health. *American Psychologist*, 46, 394-403.
- Brown, L., ve Graham, I. (2009). The discovery of the self through the academic sojourn. *Existential Analysis*, 20(1), 79-93.
- Bryant, A. N., Choi, J. Y. ve Yasuno, M. (2003). Understanding the religious and spiritual dimensions of students' lives in the first year of university. *Journal of University Student Development*, 44, 723-746.
- Dalton, J. C., Eberhardt, D., Bracken, J. ve Echols, K. (2006). Inward journeys: Forms and patterns of college student spirituality. *Journal of College and Character*, 7(8).
- Düzgüner, S. (2013). Maneviyat algısı ve diğer kâmlıkla ilişkisi (Kan Bağı Örneğinde Türkiye ve Amerika Karşılaştırmalı Nitel Bir Araştırma). Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ellor, W. J. ve McGregor, J. A. (2011). Reflection on words "religion", "spiritual well-being" and "spirituality". *Journal of Religion, Spirituality and Aging*, 23, 275-278.
- Emmons R. A., ve Paloutzian R. F. (2003). The psychology of religion. *Annual Review of Psychology*, 54, 377-402.
- Genia, V. (2001). Evaluation of spiritual well-being scale in a sample of college students. *International Journal for the Psychology of Religion*, 11(1), 25-33.
- Hawks, S. R., Hull, M., Thalman, R. L. ve Richins, P. M. (1995). Review of spiritual health: definition, role, and intervention strategies in health promotion. *American Journal of Health Promotion*, 9, 371-378.
- Hill, P. C., Pargament, K. I., Hood, R. W., McCullough, M. E., Swyers, J. P., Larson, D. B. ve Zinnbauer, B. J. (2013). Din ve maneviyatı kavramlaştırma: birleşme ve ayrılma noktaları. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 85-118.
- Horozcu, Ü. (2010). Tecrübî araştırmalar ışığında dindarlık ve maneviyat ile ruhsal ve bedensel sağlık arasındaki ilişki. *Milel ve Nihal*, 7 (1), 209-240.
- Jabeen, H., Qasim, M. Z., Ali, S. ve Tariq, U. (2018). Adjustment problems of foreign students at International Islamic University Islamabad. *International Journal of English Literature and Social Sciences*, 3 (2), 1-24.

- James, W. (1901). *The varieties of religious experience. A study in human nature*. https://csrs.nd.edu/assets/59930/williams_1902.pdf adresinden 1.11.2015 tarihinde edinilmiştir.
- Kartopu, S. (2013). Kaygının kader algıları ile ilişkisi. (Kahramanmaraş örneği). *G.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 238-260.
- Kıroğlu, K, Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo- kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Kim, Y. ve Seidlitz, L. (2002). Spirituality moderates the effect of stress on emotional and physical adjustment. *Personality and Individual Differences*, 32, 1377- 1390.
- Koç, M. (2003). Ergenlik Döneminde Dua ve İbadet Psikolojisi Üzerine Teorik Bir Yaklaşım. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 373–397.
- Koç, M. (2005). Ruh sağlığı ile dini başa çıkma metodu olarak dua ve ibadet fenomeni arasındaki ilişki üzerine psikolojik bir yaklaşım. *Ekev Akademi Dergisi Sosyal Bilimler*, 9 (24), 11-32.
- Koenig, H. G., McCullough, M. E. ve Larson, D. B. (2001). *Handbook of religion and health*. New York: Oxford University Press.
- Latipov, Z. A., Ziyatdinov, A. M., Demidova, L. A. vd. (2017). The problem of adaptation of foreign students studying in Russian universities. *Especial*, 38, 27-32.
- Leach, M. M. ve Lark, R. (2004). Does spirituality add to personality in the study of trait forgiveness? *Personality and Individual Differences*, 37, 147-156.
- Magaletta, P. R. ve Brawer, P. A. (1998). Prayer in psychotherapy: A model for its use, ethical considerations and guidelines for practice. *Journal of Psychology and Theology*, 26 (4), 322-330.
- Malekisanlmaleki, R. ve Altay, B. (2007). Ondokuz Mayıs Üniversitesi’nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile kaygı durumlarının belirlenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-2-3, 71-96.
- Miller M. A. (1995). Culture, spirituality and women’s health. *Journal for Obstetric Gynaecological & Neonatal Nursing*, 24, 257–264.
- Milli Eğitim Bakanlığı. Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim. 26/02/2019 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf adresinden edinilmiştir.
- Myburgh, C. P. H., Niehaus, L. ve Poggenpoel, M. (2002). International learners’ experiences and coping mechanisms within a culturally diverse context. *Education*, 123(1), 107-129.
- Nelson, J. M. (2009). *Psychology, religion and spirituality*. New York, NY: Springer.
- Osburn, R. H., Jr. (2005). *Religious experiences of Buddhist, Muslim, and Christian international students: A case study at the University of Minnesota*. Unpublished doctoral dissertation, University of Minnesota, Minneapolis, MN.
- Özçetin, S. (2013). Yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pargament, K. I. (1997). *The psychology of religion and coping*. New York: Guilford.
- Peker, H. (2003). *Din psikolojisi*. İstanbul: Çamlıca.
- Potkar, K. (2013). Adaptation to the U.S. and religion/spirituality: Experiences of Indian international students. Doktora tezi. Department of Counseling Psychology and Special Education, Brigham Young University. 3601. <https://scholarsarchive.byu.edu/etd/3601>
- Richards, P. ve Bergin, A. E. (2005). *A spiritual strategy for counseling and psychotherapy, 2nd ed.* American Psychological Association.
- Salgado, A. C. (2014). Review of empirical studies on impact of religion, religiosity and spirituality as protective factors. *Propósitos y Representaciones Ene.*, 2 (1), 121-159.

- Singh, R. ve Agarwal, S. (2011). Importance of money, religiosity, and spiritual well-being of young fast-food consumers, and its impact on their ethical beliefs. Indian Institute of Management Calcutta Working Paper Series, WPS No. 674.
- Sharma, S. ve Sharma, M. (2006). Sustaining and enhancing health/well-being of Indian students: The role of certain spiritual and religious interventions. *National Academy of Psychology*, 51(2-3), 113-118.
- Titrek, O., Hashimi S. H., Ali, A. S. ve Ngulum, H. F. (2016). Challenges faced by international students in Turkey. *Anthropologist*, 24(1), 148-156.
- Woodbury, A.M. (1992). Social support network and adjustment in childhood: A longitudinal analysis. Doktora tezi, Boston University.
- Yüksek Öğretim Kurumu(2016). Öğrenci istatistikleri. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 04.08.2016 tarihinde erişilmiştir.